

Yleissitovuus syrjii räikeästi järjestäytymättömiä yrityksiä

Suomi tuodaan usein esille maailmalla mm. oikeusvaltioperiaatteen, sopimusvapauden, yhdenvertaisuuden ja tasapuolisuuden kunnioittamisen ja niiden noudattamisen mallimaana. Monessa asiassa Suomi onkin hieno esikuva maailmalle. Mutta jostain syystä suomalaiset päättäjät hyväksyvät sen, että sopimusvapaus, yhdenvertaisuus ja tasapuolisuus eivät toteudu työmarkkinaelämässä. Suomessa 1970-luvulta lähtien voimassa ollut yleissitova työehtosopimusjärjestelmä on näköjään saatu iskostumaan todella vahvasti ”ihmisten selkärankaan”. Mitään ongelmaa ei näytä olevan edes siinä, että järjestelmä syrjii järjestäytymättömiä yrityksiä täysin käsittämättömällä tavalla.

Yleissitova työehtosopimus tarkoittaa sitä, että työnantajaliittoon kuulumattoman yrityksen (ns. järjestäytymättömän työnantajan) on noudatettava niitä määräyksiä, joista on sovittu valtakunnallisessa, asianomaista alaa edustavassa työehtosopimuksessa. Tällaisena yleissitovana työehtosopimuksena pidetään esimerkiksi (ainakin vielä) Leipomoalan työntekijöitä koskevaa työehtosopimusta.

Yleissitovan työehtosopimuksen ideaa voidaan pitää sinänsä ymmärrettävänä, koska sen ajatuksena on, että samalla alalla toimivat yritykset kilpailisivat samoilla pelisäännöillä. Yleissitova työehtosopimusjärjestelmä rikkoo kuitenkin jo sinällään sopimusoikeuden yleisiä periaatteita, kun järjestäytymätön yritys joutuu noudattamaan sellaisia sopimuksia ja niiden ehtoja, joiden tekemisen kanssa yrityksellä ei ole ollut mitään tekemistä.

Järkyttävintä tuossa järjestelmässä on kuitenkin se, että järjestäytymättömät yritykset joutuvat huonompaan asemaan kuin järjestäytyneet, kun järjestäytymättömät eivät saa noudattaa työehtosopimuksessa olevia paikallista sopimista koskevia määräyksiä. Käytännössä edellä mainittu tarkoittaa sitä, että vain työnantajaliittoon kuuluva työnantaja voi tehdä paikallisia sopimuksia luottamusmiehen ja/tai työntekijöiden kanssa. Järjestäytymättömän työnantajan on sovellettava yleissitovan

työehtosopimuksen määräyksiä sellaiseenaan, siis ilman mahdollisuutta paikalliseen sopimiseen. Jos tuo ei ole syrjivää ja epäasiallista, niin mikä sitten on? Vai onko todella niin, että suomalaisen yhteiskunnan mielestä on oikeudenmukaista ja kohtuullista, että yrityksiä saa syrjiä, jos yritykset eivät ymmärrä kuulua työnantajaliittoon? Miten tuo asenne sopii Suomen perustuslaissakin mainittuun yhdistymisvapauteen? Ei mitenkään!

Se, että tuollainen syrjintä suomalaisia yrittäjiä kohtaan on sallittua, osoittaa hyvin millainen mahtiasema ay-liikkeellä on Suomessa. Ay-liike korostaa monessa eri yhteydessä tasapuolista kohtelua ja yhdenvertaisuutta, mutta tässä asiassa niiden ei kuitenkaan tarvitse toteutua. Ay-liikkeen mielestä tasapuolisuus ja yhdenvertaisuus toteutuvat silloin, kun kaikki tahot kuuluvat ammattiliittoihin. Tuollainen näkökanta osoittaa ay-liikkeen itsestä ja puhtaaseen valtapoliittikkaan pohjautuvaa asennetta.

Yleisesti tiedetty tosiasia on, että työnantajaliitoissa suurimmat jäsenyritykset päättävät siitä, millaisia sopimuksia heidän liittonsa lopulta allekirjoittaa työntekijäliiton kanssa. Suomalainen työmarkkinajärjestelmä mahdollistaa sen, että työehtosopimusmääräykset voidaan sopia tarkoituksellisesti sellaisiksi, jotka suosivat vain liittoon kuuluvia yrityksiä.

Järjestelmä mahdollistaa myös palkka- ja muiden ehtojen laatimisen sellaisiksi, joilla heikommassa taloudellisessa asemassa olevia yrityksiä voidaan yrittää pelata pois markkinoilta. Näin esimerkiksi silloin, kun sovitaan ylisuurista palkankorotuksista.

On itsestään selvää, että työnantaja- ja työntekijäliittojen välillä solmituilla sopimuksilla, eli kartellimääräyksillä, toisaalta rajoitetaan yritysten välistä kilpailua ja toisaalta syrjitään työnantajaliittoon kuulumattomia yrityksiä. Tuota tosiasiaa ei Suomessa haluta vain millään myöntää. Siksi on hienoa, että Ajatushautomo Libera on tehnyt asiasta kantelun EU-komissiolle. Suomalaisten poliitikkojen ja kansanedustajien kannalta on sen sijaan suorastaan häpeällistä, että syrjinnän poistamiseen tarvitaan EU:ta, kun siihen ei pystytä kotimaisin voimin.

Tämä pääkirjoitus on tehty pienten ja keskusuurten järjestäytymättömien yritysten toimintaedellytysten puolesta. Sen tarkoitus ei ole olla ay-vastainen, vaikka ay-liike mielellään sen sellaiseksi varmaan tulkitsee. Ay-liikkeellä on tärkeä rooli suomalaisessa yhteiskunnassa. Mutta ay-liike ei voi olla ”valtio valtiossa”, joka käyttää lopullista päätösvaltaa niissä asioissa, jotka se katsoo itselleen tärkeiksi.

Mika Väyrynen

Ps. Muistuksena vielä se, mitä Lais-sa varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista (oikeustoimilaki) ja sen 36 §:ssä todetaan: ”jos oikeustoimen ehto on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan joko sovitella tai jättää se huomioon ottamatta”. Jos työehtosopimuksessa on järjestäytymättömiä yrityksiä syrjiviä määräyksiä, niiden voisi kuvitella olevan automaattisesti oikeustoimilain mukaan kohtuuttomia. Esimerkiksi leipomoiden työntekijöitä koskevassa työehtosopimuksessa on määräyksiä, joiden soveltaminen johtaa kohtuuttomuuteen, ainakin työnantajaliittoon kuulumattomien järjestäytymättömien yritysten osalta.